

Vrnitev v življenje

**Ortopedski tehnik
Franc Kristan
že od leta 1964
adaptira osebne
avtomobile, v katere
za volan
lahko sedejo
invalidi**

„Invalidnost človeku senči obraz in postavo. Pogum, vztrajnost, samozaupanje in trdna volja pa lahko vrnete vsakega telesno prizadetega človeka nazaj v življenje. To so mnogi med njimi uresničili s tem, da so invalidskemu vozičku, ki omejuje gibanje, dodali avtomobil. Vsak invalid – voznik vam bo zatrdil, da je to resnična vrnitev v življenje,“ nam je hitel pripovedovati ortopedski tehnik **FRANC KRISTAN**, ki smo ga obiskali v njegovi „delavnici“ na Podutiški cesti 162 v Ljubljani. Kristan je namreč edini zasebnik v državi, ki se ukvarja s predelavo avtomobilov za invalidne voznike.

Franc Kristan

44-letni prijazni sogovornik nam je povedal, da se je v kranjski Iskri izučil za preciznega mehanika, nato pa ga je stric pregovoril, da se je leta 1954 zaposlil v ljubljanskem Zavodu za rehabilitacijo invalidov, na oddelku za protetiko. Njegov konjiček je kmalu postal pripravljanje koles in mopedov telesno prizadetim osebam, vmes pa je spoznaval anatomijo na Višji šoli za fizioterapijo v Ljubljani. S prodorom avtomobilov je pričel s sistematičnim uvajanjem adaptacij, leta 1964 pa je odprl svojo delavnico. Svoje znanje je vseskozi izpopolnjeval, med drugim tudi kot štipendist OZN v Zahodni Nemčiji. O številu adaptacij Kristan nerad govori, vendar pove, da je pomagal večini telesno prizadetih v Sloveniji.

In kakšna je pot telesno prizadete osebe do voznika?

„Moja želja je, da bi se vsak telesno prizadeti posvetoval z menoj, kakšno vozilo naj kupi, glede na njegovo telesno in du-

ševno sposobnost. Pravo vozilo je namreč že pol adaptacije. Toda, temu ni tako. Potreben je splošni zdravniški pregled, v posebnih primerih je treba ugotoviti tudi psihično sposobnost ter po potrebi opraviti še specialistični zdravniški pregled na Zavodu za varstvo pri delu, oddelek za psihologijo in varstvo prometa, kjer kot zunanji sodelavec delujem že deset let. Tu določimo vrsto adaptacije glede na voznika. Nato v vozilo vgradim potrebni mehanizem, za katerega tudi jamčim dve leti in po potrebi občasno servisiram. Vidite, tale mehanizem je „preživel“ tri fičke in je po 16 letih še vedno v redu. Seveda, pri svojem dolgoletnem delu skoraj ni vrste invalidnosti, s katero se ne bi srečal, niti tipa avtomobila, katerega nisem adaptiral, čeprav je bilo največ „fičkov“, v zadnjem času pa „101“ in „katrc“. Bodoči voznik se nato vključi v redno avtošolo, kjer po dosedanjih izkušnjah ne porabi večjega števila ur za učenje od ostalih kandidatov, po opravljenem izpitu pa se normalno vključi v promet.

Franc Kristan je navkljub slabim delovnim pogojem poln vedrine, čeprav pravi, da je precejšen del svojega zdravja pustil v vlažnih in mrzlih delavnicah. Vedno je na voljo in njegov delavnik nima samo 8 ur, niti ne pozna počitka ob sobotah in nedeljah. Njegov načelo je pomoč sočloveku. Cena adaptacij je sorazmerno nizka – okoli 2.500 dinarjev.

In kaj vam je v posebno zadovoljstvo?

„Predvsem sem vesel novice, da je naročnik adaptacije opravil vozniški izpit. O sposobnostih teh voznikov pa sem se letos sam prepričal, ko sem skupaj s petimi invalidi – paraplegiki obiskal Društvo invalidov v Kriensu v Švici, ko smo v eno smer z adaptiranimi vozili prevozili 900 kilometrov brez posebnih težav. Imam veliko željo urediti vse zapise o opravljenih adaptacijah ter jih objaviti, saj tovrstnega čtiva ni pri nas. V slabo voljo pa me spravljajo razni komercialni oglasi različnih podjetij s ponudbo dragih uvoženih adaptacij, ki tudi do trikrat presegajo cene mojega izdelka. Vprašujem se, kje je tu humanost? Vidite, zame je najboljša reklama to, da me lastniki adaptiranih vozil obiskujejo in pošiljajo pozdrave s potovanji!“

Tako torej Franc Kristan, ki je skoraj vse svoje življenje posvetil pomoči sočloveku. Tudi v prihodnje bo na voljo vsem, ki so ali bodo njegove pomoči potrebni **F. ROZMAN**

Če si star ...

ALI SMEMO SAMO OD DRUŽBE TERJATI, DA NAM REŠUJE PROBLEME?

Temule razmišljanju je dalo povod nekaj povsem slučajno ujetih zgodb iz življenja starih v naši občini. Nič pretirano novega ni v njem, nič takega, kar bi sredi obilja najrazličnejših teorij o varstvu ostarelih zaoralo svežo ledino. Sicer pa to tudi ni njegov namen; le opozoriti želi na nekaj tistih malenkosti, ki se nam v naglem toku dneva čestokrat izmuznejo iz misli.

Kje je meja, ki loči stare od malo manj starih? Kako sploh ločiti ene od drugih? Mnenja o tem so si na moč deljena in najboljše bo, da se oprimemo kar tistega, ki postavlja ločnico pri petinšestdesetih letih. Če je tako, potem je star že skoraj vsak deseti Slovenec – in če prištejemo še tiste, ki so prekoračili pokojninsko mejo, je starih še več.

Torej smo se postarali kot narod. Nič zastrašujočega ni v tem, saj vemo, da je v svetu dovolj družb, ki so bolj razvite od nas, pa so še starejše. In vendar nas je nekako sredi dela in reševanja problemov, ki jih je pred nas postavljala mladost, zateklo to spoznanje. Spoprijeli smo se še z novimi nalogami. Prav v teh dneh, ko razpravljamo o novem referendumu, smo bili obveščeni o poteku gradnje doma za stare v Šiški, kjer bo našlo prostor 228 občanov. Lepo in pohvalno. Pa je to dovolj?

Seveda je prav, da gradimo domove za stare! Še več bi jih morali, saj ni malo takih v Sloveniji, ki se jim dobesedno temelji majejo. Prav je tudi, da jih gradimo s pomočjo samoprispevka – kako pa bi sicer vse to zmogli? Pa kljub temu: ali smemo le od družbe zahtevati, da nam rešuje probleme, ki jih je pred nas postavil čas?

Naše družine naglo spreminjajo nekdanjo podobo. Niso več tako patriarhalno naravnane, stari so vse manj vključeni v družinsko skupnost. To pa poleg ugodnih prinaša tudi manj zaželene posledice.

Toliko vnebovpijočega se dogaja v naši bližnji okolici, toliko takega, kar para srce in razum, pa vendar nekako prezremo ali pa hočemo skriti očem. Slišim zgodbo o zapuščeni ženi-

ci, ki je vzredila in spravila h kruhu osmero otrok, zdaj pa ga ni med njimi, ki bi poskrbel zanjo. Slišim za invalidnega očeta, ki ga sinovi zmerjajo, ker imajo menda preveč skrbi z njim. Ali pa, kako si v neki družini vsak dan žele, da bi „staro“ pobralo in bi tako pridobili nekaj več prostora. Pa še je takih zgodb! Kdaj pa kdaj se o njih razpiše kakšna naša revija, pa se hitro zganejo Slovenci in dvignejo prst, češ, z lučjo išče črnih madežev v naši družbi ...

Tole sem hotela reči: starost je neogiben fiziološki proces, ne moremo mu uiti. Vsega grenkega in težkega, kar prinaša s seboj, ne bomo rešili z gradnjo domov. Probleme bomo zmanjšali, seveda, pa tudi omilili s patronažnimi obiski na domu in primerno prehrano. A potrebno je še nekaj: pozornost in ljubezen, tisti čisto osebni prispevek, ki smo ga do ostarelih dolžni ne le zaradi čustvenih ali družinskih vezi, ampak preprosto kot – ljudje.

Marjana Vončina

USTNI ČASOPIS

V petek, 19. novembra, ob 19. uri bo v Vodich „Ustni časopis“, katerega prireja „Kmečki glas“ v sodelovanju s kmetijsko zadruogo Medvode. Na zanimivi prireditvi bo tekla beseda o aktualnih vprašanjih kmetijstva, organizatorja pa bosta poskrbela tudi za zabavni program.

REKORDEN IZVOZ

V tovarni barv in lakov Color v Medvodah so v nenehnih izvoznih prizadevanjih v septembru dosegli rekorden izvoz – 1,2 milijona dolarjev. V devetih mesecih letos so tako uspeli prodati na tuja tržišča že za 5 milijonov dolarjev umetnih smol, avtoemajlov, ladijskih in fasadnih barv.